

CENTENARUL MARII UNIRI

Material-suport pentru concursul elevilor de liceu

Introducere

Sfârșitul Primului Război Mondial a adus victoria Antantei și prăbușirea imperiilor multinaționale: German, Austro - Ungar, Rus și Otoman. Conflictul a fost urmat de constituirea statelor naționale (prin reîntregire, unificare, separare sau proclamarea independenței) și de organizarea unui sistem de securitate colectivă (prin Societatea/ Liga Națiunilor). Noua ordine internațională se baza pe propunerile președintelui american Woodrow Wilson („Cele 14 Puncte”), în special pe principiul naționalităților. Pentru popoarele Europei Răsăritene (inclusiv pentru români) a contat și „Declarația asupra autodeterminării popoarelor din fosta Rusie țaristă”, făcută de Lenin.

În acest context, prin acțiunea românilor, s-a realizat Marea Unire, care a fost rezultatul sacrificiilor din timpul războiului, al colaborării dintre elitele politice și culturale ale românilor, dar și al eforturilor diplomației românești.

Cele trei provincii au parcurs, fiecare, câte trei etape în cadrul reîntregirii naționale (autonomia, independența și unirea propriu-zisă), un proces complex, democratic și plebiscitar care a demonstrat voința generală de unitate.

Unirea Basarabiei cu România

Basarabia a fost prima provincie care s-a unit cu patria-mamă în 1918. Evenimentul a survenit pe fondul dezmembrării Imperiului Rus, odată cu proclamarea principiului autodeterminării popoarelor din Rusia anunțat de Lenin, conducătorul bolșevicilor. În 1812, provincia românească a fost înglobată forțat în Imperiul Țarist. În 1856, Tratatul internațional de pace de la Paris obliga Rusia să înapoieze Principatului Moldovei trei județe din Sudul

Basarabiei (Cahul, Bolgrad și Ismail), dar în 1878, statul rus încălca integritatea teritorială a României, prin reanexarea celor trei județe.

Lupta națională a românilor a luat amploare în aprilie 1917 odată cu constituirea Partidului Național Moldovenesc, sub președinția lui Vasile Stroescu, printre membrii de frunte aflându-se Paul Gore, Vladimir Herța, Pantelimon Halippa și Onisifor Ghibu. Partidul avea ca organ de presă ziarul „Cuvânt moldovenesc”.

Cu prilejul Congresului ostașilor moldoveni de la Chișinău, din octombrie 1917, s-a hotărât **autonomia** Basarabiei. Tot atunci s-a constituit ca organ legislativ Sfatul Țării. Conducerea executivă era încredințată Consiliului de directori generali, format din cinci membri. Președinte al său a fost ales Ion Inculeț.

În condițiile primejdiei reprezentate de pretențiile Ucrainei de a anexa teritoriul dintre Prut și Nistru și folosindu-se de prevederile „Declarației drepturilor popoarelor din Rusia”, la 2 decembrie 1917 s-a proclamat Republica Democratică Moldovenească (în cadrul federației ruse).

Tulburările provocate de bolșevici în condițiile destrămării unităților militare ruse odată cu lovitură de stat bolșevică din 25 octombrie/7 noiembrie 1917, au creat noi agitații în Basarabia. Conducătorii Republicii Democratice Moldovenești au cerut sprijinul armatei române, care a pătruns, în aceste condiții, în provincie.

La 13/26 ianuarie 1918, guvernul Rusiei sovietice a întrerupt relațiile diplomatice cu România și a sechestrat tezaurul românesc, încredințat spre păstrare guvernului rus în 1917. La 24 ianuarie/5 februarie 1918, Republica Moldovenească și-a proclamat **independența**.

La 27 martie/9 aprilie 1918, Sfatul Țării, care cuprindea reprezentanți ai tuturor naționalităților, a votat în favoarea **Unirii** Republicii Democratice Moldovenești (Basarabiei) cu România. Citirea rezultatului a fost însoțită de aplauze furtunoase și strigăte entuziaste „Trăiască Unirea cu România!”.

Prin decret regal, la 22 aprilie 1918, Regele Ferdinand a promulgat actul Unirii.

Dintre personalitățile implicate în unirea Basarabiei cu România în 1918, s-au remarcat printre alții Ion Inculeț și Pantelimon Halippa.

Ion Inculeț

Preluarea puterii la Petrograd de către bolșevici, în urma revoluției din octombrie/noiembrie 1917 și izbucnirea războiului civil în Rusia îl vor determina pe Inculeț să îmbrățișeze ideea Unirii Basarabiei cu România. Datorită calităților sale de om politic, se impune imediat ca lider al moldovenilor unioniști. Este ales în unanimitate președinte al

Sfatului Țării, organismul care va prelua oficial conducerea Basarabiei. Din această poziție va declara independența Republicii Democratice Moldovenești (ianuarie 1918), iar la 27 martie 1918 va semna Rezoluția unirii cu România. Om politic de stânga, Inculeț fondează în august 1918, alături de Pantelimon Halippa, Partidul Țărănesc din Basarabia, prin intermediul căruia va milita pentru înfăptuirea reformei agrare. Îndeplinește funcția de ministru de stat fără portofoliu pentru Basarabia până în mai 1920, poziție din care se ocupă de gestionarea unirii politice și administrative a noii provincii. Concomitent, începe și procesul prin care majoritatea partidelor politice din provincii se vor integra în cele din Vechiul Regat. Astfel, gruparea din jurul lui Inculeț va alege să fuzioneze cu Partidul Național Liberal, iar Inculeț este numit ministru de stat în guvernul format de Ionel Brătianu în ianuarie 1922. A fost de mai multe ori ministru până în 1940.

Pantelimon Halippa

Activitatea sa politică s-a intensificat în anii Primului Război Mondial, iar în 1917 s-a numărat printre fondatorii Partidului Național Moldovenesc. Pantelimon Halippa a jucat unul dintre cele mai importante roluri în procesul de unificare a Basarabiei cu România. Face parte din conducerea Sfatului Țării, adunarea care la 27 martie 1918 a votat Unirea Basarabiei cu România, iar la sfârșitul anului 1918 este ales și președinte al acestui for. A luat de asemenea parte la adunările de la Cernăuți și de la Alba-Iulia, care au proclamat Unirea Bucovinei și, respectiv, a Transilvaniei cu România. A fost de mai multe ori ministru și deputat.

UNIREA BUCOVINEI CU ROMÂNIA

Partea de Nord a Moldovei, Bucovina, a intrat sub stăpânirea Imperiului Habsburgic în 1775, fiind o victimă a jocului politic internațional dintre marile puteri regionale, care-și disputau influența și dominația asupra teritoriilor vecine. A urmat o lungă dominație austriacă până la 1918, care a afectat populația românească prin germanizare și înăbușirea mișcărilor naționale.

La fel ca celelalte provincii românești aflate sub dominație străină, Bucovina a beneficiat de conjunctura favorabilă de la finalul Primului Război Mondial, respectiv destrămarea imperiilor multinaționale pe fundalul aplicării principiului autodeterminării popoarelor.

Situația era mai dificilă pentru Bucovina deoarece Habsburgii doreau o nouă organizare a statului pe baze federale; pe de altă parte, Ucraina, nou creată, urmărea anexarea

nordului provinciei. Reprezentanții românilor aflați la Viena au respins Manifestul împăratului austro-ungar Carol I din 3 octombrie 1918 de reorganizare a statului.

La 9 octombrie 1918, s-a format Consiliul Național Român care a hotărât **autonomia** Bucovinei pe baza principiului naționalităților. Liderii românilor unioniști, Iancu Flondor și Sextil Pușcariu, au convocat o adunare națională la Cernăuți pentru data de 14 octombrie 1918. Aceasta a devenit Adunarea Constituantă, for decizional pentru păstrarea integrității teritoriale și pentru unirea cu celelalte provincii românești într-un stat independent. Adunarea a ales atunci un Consiliu Național și un Birou Executiv condus de Iancu Flondor. Încercarea ucraienilor de a rupe Bucovina în două pentru a anexa nordul a fost blocată.

Consiliul Național a cerut ajutorul armatei române, ceea ce s-a și realizat la 23 octombrie 1918. A fost instaurată ordinea în teritoriu și protejată activitatea unionistă. **Independența** Bucovinei a fost realizată prin adoptarea unei constituții provizorii și prin alegerea unei adunări reprezentative, la **12 noiembrie 1918**, a tuturor locuitorilor bucovineni care să decidă Unirea cu România.

Unirea propriu-zisă a fost înfăptuită prin hotărârea Congresului General al Bucovinei la 15/28 Noiembrie 1918 întrunit la Cernăuți în Palatul Mitropolitan. Se prevedea că Unirea trebuia să fie necondiționată și pe vecie cu România, fapt transmis regelui Ferdinand și Parlamentului. Regele a aprobat actul de unire la 18 decembrie 1918, iar legile și reformele ulterioare au consolidat Unirea Bucovinei cu patria-mamă România.

Personalitățile care au desfășurat o activitate importantă pentru Unirea Bucovinei cu România au fost: Iancu Flondor, Sextil Pușcariu și Ion Nistor.

Iancu Flondor (1865-1924) a fost unul dintre cei mai reprezentativi oameni politici români din Bucovina. S-a implicat în viața politică bucovineană încă din 1892 susținând cauza națională a românilor în gruparea „tinerilor radicali”. A colaborat cu Partidul Național Român din Bucovina pe care l-a și condus ulterior, a finanțat și îndrumat ziarele „Deșteptarea” și „Patria” militând pentru utilizarea oficială a limbii române. Primul Război Mondial l-a afectat mult deoarece a pierdut o parte din proprietăți prin distrugerii și incendii. Viena l-a acuzat de înaltă trădare, însă a reușit să scape de acuzații datorită contextului legat de război.

Documentul original al Unirii cu România se află în arhivele Flondor, fiind redactat în colaborare cu Ion Nistor. A condus delegația bucovineană la Iași unde a înmănat Regelui Ferdinand actul unirii votat de Congresul General al Bucovinei. Ulterior a funcționat ca ministru pentru Bucovina.

Sextil Pușcariu (1877-1948) a militat pentru Unirea Bucovinei cu patria-mamă România. A obținut doctorate la Leipzig și Viena în filosofie și filologie, apoi a devenit profesor universitar și decan al Facultății de filosofie din Cernăuți în 1918 când a redactat ziarul „Glasul Bucovinei”. După înfăptuirea Unirii, Sextil Pușcariu refuză un post de ministru pentru a deveni rectorul Universității din Cluj. A înființat „Muzeul limbii române”, devenit apoi Institutul de lingvistică.

Activitatea sa politică a fost dedicată în mod activ Unirii cu România, iar ulterior a fost membru în delegația țării noastre la Liga Națiunilor din Geneva (în perioada 1922-1926).

Ion Nistor (1876-1962) a fost militant unionist bucovinean, organizator al Adunării Naționale din Cernăuți, cel care a redactat inițial Actul Unirii cu România. A obținut doctoratul în 1909 în filosofie și litere la Viena, iar din 1914 a devenit profesor universitar la Cernăuți. În cursurile și seminariile sale a susținut tema identității și unității naționale a tuturor românilor. A funcționat ca profesor și la Viena și la București, a fost și rector la Universitatea din Cernăuți. Activitatea politică este legată de Unirea din 1918; a ocupat de mai multe ori funcția de ministru.

Unirea Transilvaniei cu România

În Transilvania, mișcarea pentru unirea cu Regatul României s-a radicalizat odată cu începutul războiului. Lupta națională a popoarelor din cuprinsul monarhiei austro-ungare a zdruncinat planurile de pace separată sau acelea care urmăreau sub diferite formule menținerea Imperiului. În țară, Unirea înscrisă în tratatul încheiat cu Antanta, era pregătită prin acțiuni politice și militare.

La 8 aprilie 1918, la Roma, s-a desfășurat Congresul naționalităților oprimăte din Austro-Ungaria. De la tribuna Congresului, delegația română a protestat împotriva păcii înrobitoare impusă Regatului României de Puterile Centrale.

Când Regatul României a reintrat în luptă la 28 octombrie / 10 noiembrie 1918, revoluția din Imperiul Habsburgic se afla în plină desfășurare și în Transilvania forțele naționale românești se organizau în vederea marelui act. La 27 septembrie 1918, împăratul Carol al Austro-Ungariei a propus pace Puterilor Antantei pentru a salva Imperiul, solicitând organizarea Monarhiei pe baze federative, însă acest act de „ipocrizie diplomatică” a fost respins cu indignare de către naționalități. La 29 septembrie / 12 octombrie 1918, Comitetul Executiv al Partidului Național Român întrunit la Oradea, în acord cu socialiștii, au adoptat o

hotărâre prin care se proclama independența națiunii române din cuprinsul Imperiului dualist. Pentru traducerea în viață a hotărârii, a fost alcătuit un comitet de acțiune cu sediul la Arad în care intrau Vasile Goldiș, Iuliu Maniu, Alexandru Vaida-Voevod, Ștefan Cicio-Pop și Ioan Suciu. În Parlamentul ungar, Alexandru Vaida-Voevod și Ioan Flueraș au proclamat **independența** populației românești din Transilvania.

În a doua jumătate a lunii octombrie, întreaga Transilvanie a fost cuprinsă de revoluție. La 30 octombrie / 12 noiembrie 1918, din inițiativa P.S.D., se constituie Consiliul Național Român Central în care au intrat câte șase reprezentanți ai Partidului Național Român și ai Partidului Social - Democrat. În orașele și comunele din Transilvania, sunt construite consilii sau sfaturi care reprezentau interesele populației majoritare românești.

În lipsa unui organ reprezentativ, s-a ajuns, ca și la 1848, la convocarea unei Adunări Populare cu caracter plebiscitar și constituant care să adopte și să ratifice hotărârile naționale. În înțelegere cu Guvernul Român de la Iași, la 18 noiembrie / 1 decembrie 1918, Marele Sfat al Națiunii Române din Transilvania și Ungaria a adresat un manifest popoarelor lumii în care era afirmat și legitimat dreptul populației românești de a înființa pe teritoriul locuit de ea statul său liber și independent. Ulterior, a fost publicat textul pentru convocarea Marii Adunări. Adunarea de la Alba Iulia, deschisă la 18 noiembrie / 1 decembrie 1918, a reprezentat punctul cel mai înalt al luptei naționale a românilor, fiind întâmpinată cu entuziasm de români și primită cu simpatie și înțelegere de reprezentanții înaintați ai naționalităților din Transilvania.

La marea manifestare națională, au participat 1 228 de delegați aleși și peste 100 000 de oameni din toate colțurile provinciei. Întreaga populație a Transilvaniei și-a dat adeziunea la actul național. Adunarea a fost deschisă de Gheorghe Pop din Băsești, iar cuvântul festiv a fost rostit de Vasile Goldiș.

Adunarea Națională a decretat **unirea** românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească și a teritoriilor locuite de ei cu Regatul României. Pentru conducerea treburilor națiunii române, Adunarea Națională a hotărât constituirea unui Mare Sfat Național Român împuternicit să o reprezinte. A doua zi, a fost constituit Marele Sfat Național avându-l ca Președinte pe Gheorghe Pop de Băsești și a fost numit Guvernul provizoriu sub numele de Consiliul Dirigent alcătuit din 15 membri. Delegații Marelui Sfat au plecat spre București pentru a prezenta Regelui și Guvernului Român Actul Unirii, iar la 11 / 24 decembrie a fost emis decretul de unire a Transilvaniei cu Regatul României și decretul de organizare provizorie a Transilvaniei. Astfel, România Mare și-a început existența.

Personalități istorice care s-au implicat în Unirea Transilvaniei cu România

Personalitățile istorice care au marcat evenimentele din 1918 care au condus la Marea Unire sunt Vasile Goldiș, Iuliu Maniu, Alexandru Vaida-Voevod, Ștefan Cicio-Pop, Ioan Suceiu și Gheorghe Pop de Băsești.

Vasile Goldiș (n. 12 noiembrie 1862 – d. 19 februarie 1934)

Vasile Goldiș a fost pedagog, politician și membru de onoare al Academiei Române. La 1 decembrie 1918, Vasile Goldiș a rostit la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia un discurs în care a relevat inevitabilitatea dezmembrării monarhiei austro-ungare și necesitatea unirii Transilvaniei cu Regatul României.

Iuliu Maniu (n. 8 ianuarie 1873 – d. 5 februarie 1953)

Iuliu Maniu a fost politician, deputat român de Transilvania în Dieta de la Budapesta, Prim-Ministru al României (noiembrie 1928 - iunie 1930, iunie 1930 - octombrie 1930, octombrie 1932 - ianuarie 1933), Președinte al Partidului Național Țărănesc (1926-1933, 1937-1947), membru de onoare al Academiei Române și deținut politic după 1947, care a decedat în închisoarea Sighet. Acesta și-a început cariera politică în cadrul Partidului Național Român din Transilvania. Iuliu Maniu, împreună cu Gheorghe Pop de Băsești și Ștefan Cicio-Pop, a participat hotărâtor la pregătirea unirii Transilvaniei cu Regatul României, a negociat drepturile minorității române din Transilvania prin înființarea Consiliului Național al Românilor din Transilvania. Iuliu Maniu s-a numărat printre organizatorii Marii Adunări de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, unde s-a decis unirea Transilvaniei cu Regatul României.

Gheorghe Pop de Băsești (n. 1 august 1835 – d. 23 februarie 1919)

Gheorghe Pop de Băsești a reprezentat timp de 9 ani interesele burgheziei românești din Transilvania în Parlamentul de la Budapesta. A prezidat Adunarea Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918.

Concluzii

Marea Unire a dus la creșterea suprafeței teritoriale a țării de la 137 000 km pătrați la 295 049 km pătrați și la dublarea populației. Unirea se va consolida prin adoptarea Constituției din 1923 și a reformelor politice și administrative. De asemenea, ea va fi

confirmată la nivel internațional prin Tratatul de pace de la Saint Germain, (din 1919), când Austria a recunoscut unirea Bucovinei cu România, prin cel de la Trainon, (de la 4 iunie 1920), când Ungaria a recunoscut unirea Transilvaniei cu România și prin cel de la Paris (din 28 octombrie 1920), când Marietele Puteri (fără Rusia sovietică) au recunoscut unirea Basarabiei cu România.

Începea o nouă etapă în istoria românilor, numită adesea a României Mari.

Material realizat de:

Prof. Silviu Mugurel Dragomirescu, Liceul Tehnologic Economic-Administrativ, Piatra-Neamț;

Prof. Daniela Mitrea, Colegiul Tehnic de Transporturi, Piatra-Neamț;

Prof. Dr. Daniela Mătășaru-Ionescu, Colegiul Național „Calistrat Hogaș”, Piatra-Neamț;